

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

RAPORT

I AVOKATIT TË POPULLIT TË REPUBLIKËS SË KOSOVËS

Ex officio

Rasti nr. 49/2021

në lidhje me

të drejtat e nënave (prindërve) vetushqyese në Kosovë lidhur me njohjen e pushimit vjetor edhe për dy ditë punë për prindin vetushqyës, i cili i takon sipas Ligjit nr.03/L-212 të Punës i Republikës së Kosovës

Drejtuar:

Z. Skender Reçica, ministër në detyrë i Punës dhe Mirëqenies Sociale

Z. Ekrem Kastrati, kryeinspektor i Inspektoratit të Punës

Prishtinë, më 8 mars 2021

I. QËLLIMI I RAPORTIT

1. Ky raport ka për qëllim ta trajtojë çështjen e mosnjohjes së pushimit vjetor edhe për dy ditë punë shtesë për prindër vetushqyes, në përputhje me nenin 32 të Ligjit nr.03/L-212 të Punës i Republikës së Kosovës.

II. KOMPETENCA E AVOKATIT TË POPULLIT

2. Në pajtim me nenin 132 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës (më tej: Kushtetuta), Avokati i Popullit: *“Mbikëqyr dhe mbron të drejtat dhe liritë e individëve nga veprimet ose mosveprimet e paligjshme dhe të parregullta të autoriteteve publike.”* Në pajtim me këtë dhe me paragrafin 3 të këtij neni: *“Çdo organ, institucion apo autoritet tjetër, që ushtron pushtet legjitim në Republikën e Kosovës, është i detyruar t’u përgjigjet kërkesave të Avokatit të Popullit dhe t’i paraqesë atij/asaj të gjitha dokumentet dhe informacionet e kërkuara në pajtim me ligj.”*

3. Më tutje, Ligji nr.05/L-019 për Avokatin e Popullit (më tej: Ligji për Avokatin e Popullit) në nenin 16, paragrafi 1, përcakton se i njëjti ka: *“Kompetenca për t’i hetuar ankesat e pranuar nga çdo person fizik a juridik lidhur me pohimet për shkeljet e të drejtave të njeriut të parapara me kushtetutë, ligje dhe akte tjera, si dhe me instrumente ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, veçanërisht me Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, duke përfshirë veprimet apo mosveprimet që paraqesin keqpërdorim të autoritetit.”*

4. Po ashtu, në bazë të nenit 16, paragrafi 4: *“Avokati i Popullit ka kompetencë që të bëjë hetime qoftë për t’u përgjigjur ankesës së parashtruar apo me iniciativën e vet (ex officio), nëse nga konstatimet, dëshmitë dhe faktet e paraqitura me parashtrësë ose nga njohuritë e fituara në mënyrë tjetër, ka bazë të rezultojë se nga ana e autoriteteve janë shkelur të drejtat dhe liritë e njeriut të përcaktuara me Kushtetutë, ligje dhe akte të tjera, si dhe me instrumente ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.”*

5. Për më tepër, bazuar në nenin 18, paragrafi 1.1, Avokati i Popullit ka përgjegjësi: *“Të hetojë shkeljet e pohuara të të drejtave të njeriut dhe veprimet e diskriminimit, dhe të angazhohet për eliminimin e tyre.”*; si dhe në pajtim me paragrafin 1.2: *“Të tërheq vëmendjen për rastet kur autoritetet i shkelin të drejtat e njeriut dhe të bëjë rekomandim që t’u jepet fund rasteve të tilla.”*

III. RRETHANAT E RASTIT

6. Bazuar në informatat e pranuar në IAP, Avokati i Popullit ka hapur hetime (numri i rastit OIK 49/2021) lidhur me shkeljen e së drejtës së nënave (prindërve) vetushqyese në Kosovë lidhur me njohjen e pushimit vjetor edhe për dy ditë pune për prindin vetushqyes, i cili i takon bazuar në Ligjin nr.03/L-212 të Punës i Republikës së Kosovës.

7. Avokati i Popullit ka monitoruar zbatimin e Ligjit nr.03/L-212 të Punës i Republikës së Kosovës dhe ka grumbulluar informata.

8. Më 26 shkurt 2021, Avokati i Popullit ka pranuar informatë nga Inspektorati i Punës se nuk kanë marrë asnjë ankesë nga punëtorët për moszbatim të nenit 32 të Ligjit nr.03/L-212 të Punës i Republikës së Kosovës.

IV. BAZA KUSHTETUESE DHE LIGJORE

9. Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 24 (Barazia para ligjit), përcakton:

1. *“Të gjithë janë të barabartë pa ra ligjit. Çdokush gëzon të drejtën e mbrojtjes së barabartë ligjore, pa diskriminim.”*
2. *“Askush nuk mund të diskriminohet në bazë të racës, ngjyrës, gjinisë, gjuhës, fesë, mendimeve politike ose të tje ra, prejardhjes kombëtare a shoqërore, lidhjes me ndonjë komunitet, pronës, gjendjes ekonomike, sociale, orientimit seksual, lindjes, aftësisë së kufizuar ose ndonjë statusi tjetër personal”.*
3. *“Parimet e mbrojtjes së barabartë ligjore nuk parandalojnë vënien e masave të nevojshme për mbrojtjen dhe përpa rimin e të drejtave të individëve dhe grupeve që janë në pozitë të pa ba raba rtë. Masat e tilla do të zbatohen vetëm derisa të arrihet qëllimi për të cilin janë vënë”.*

Ndërsa neni 49 i Kushtetutës (E drejta e punës dhe ushtrimit të profesionit) përcakton:

1. *“E drejta e punës garantohet. 2. Secili person është i lirë të zgjedhë profesionin dhe vendin e punës”*

10. Ligji nr.03/L-212 i Punës i Republikës së Kosovës, në nenin 5 (Ndalimi i të gjitha llojeve të diskriminimit), përcakton:

1. *“Diskriminimi është i ndaluar në punësim dhe profesion, [...] trajnimin[...] kushtet e punësimit, [...] ose çështjeve të tjera nga marrëdhënia e punës të rregulluara me këtë ligj dhe me ligjet e tjera në fuqi”. [...] 3. “Nuk konsiderohet diskriminim, çdo dallim përjashtim ose dhënie e përparësisë, përkritazi me ndonjë vend të caktuar pune, në bazë të kriterëve të caktuara që kërkohen për atë vend pune [...]”.*

Kurse neni 32 i po të njëjtit ligj përcakton:

- “[...] Nënata me fëmijë deri në tri (3) vjeç si dhe prindi vetushqyes dhe personat me aftësi të kufizuara kanë të drejtë në pushim vjetor edhe për dy (2) ditë punë shtesë.”*

V, ANALIZA LIGJORE

11. Kushtetuta e Republikës së Kosovës, si akti më i lartë ligjor, mbron dhe garanton të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, prandaj është në interes të funksionimit të sundimit të ligjit edhe realizimi praktik i tyre. Kushtetuta shprehimisht e përcakton se është detyrë e të gjitha autoriteteve t’i respektojnë të drejtat dhe liritë e të tjerëve, ky parim është imperativ dhe duhet të respektohet nga të gjithë.

12. Kushtetuta në mënyrë të veçantë garanton barazinë e të gjithë personave para Kushtetutës dhe ligjit, të drejtën e secilit për mbrojtje të barabartë ligjore pa diskriminim dhe ndalon çdo diskriminim në bazë të cilësdo bazë të listuar, por po ashtu shton edhe në bazë të ndonjë **statusi tjetër personal** që nuk përmendet në mënyrë të veçantë në këtë nen.

13. Në këtë drejtim, Institucioni i Avokatit të Popullit rikujton dispozitat juridike kushtetuese të Republikës së Kosovës, si në vijim:

[...]

“Neni 24 [Barazia para ligjit]

1. *Të gjithë janë të barabartë para ligjit. Çdokush gëzon të drejtën e mbrojtjes së barabartë ligjore, pa diskriminim.*

2. *Askush nuk mund të diskriminohet në bazë të racës, ngjyrës, gjinisë, gjuhës, fesë, mendimeve politike ose të tjera, prejardhje kombëtare a shoqërore, lidhjes me ndonjë komunitet, pronës, gjendjes ekonomike, sociale, orientimit seksual, lindjes, aftësisë së kufizuar ose ndonjë statusi tjetër personal.*
3. *Parimet e mbrojtjes së barabartë ligjore nuk parandalojnë vënien e masave të nevojshme për mbrojtjen dhe përparimin e të drejtave të individëve dhe grupeve që janë në pozitë të pabarabartë. Masat e tilla do të zbatohen derisa të arrihet qëllimi për të cilin janë vënë ato.”*

14. Avokati i Popullit thekson se sipas vendimeve të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GjEDNj): *“E drejta për të mos u diskriminuar shkelet kur punëdhënësit i trajtojnë njerëzit në mënyrë të pabarabartë [...] duke mos dhënë justifikim objektiv dhe të arsyeshëm. Në mënyrë që një justifikim i tillë të jetë "objektiv dhe i arsyeshëm", duhet të kalojë dy hapa: Së pari, duhet të ekzistojë "qëllimi legjitim" për pabarazinë në fjalë dhe së dyti, duhet të ekzistojë një "raport i arsyeshëm i proporcionaliteti midis mjeteve të përdorura dhe objektivit që synohet të arrihet.”*

15. Avokati i Popullit thekson se diskriminimi në fushën e punës është i ndaluar edhe me Ligjin e Punës, kurse me ligjin ombrellë për mbrojtje nga diskriminimi është krijuar një kornizë gjithëpërfshirëse për mbrojtjen nga diskriminimi, me të cilin ndalohet diskriminimi i drejtpërdrejtë dhe i tërthortë në punësim në çfarëdo baze, për të gjithë ata që i kanë shkelur, i shkelin ose mund t'i shkelin të drejtat e çdo personi, në veçanti kur kanë të bëjnë me ligjin për punë, duke përfshirë edhe të drejtën për pushim vjetor edhe për dy ditë pune shtesë për nënat vetushqyese.

16. Ligji nr.03/L-212 i Punës

Në bazë të nenit 32 të Ligjit të Punës është përcaktuar: *“[...] Nënat me fëmijë deri në tri (3) vjeç si dhe prindi vetushqyës dhe personat me aftësi të kufizuara kanë të drejtë në pushim vjetor edhe për dy (2) ditë pune shtesë.”*

17. Avokati i Popullit vë në pah se e drejta për punë garantohet gjithashtu me marrëveshjet dhe instrumentet ndërkombëtare, të cilat janë të zbatueshme drejtpërdrejt në Kosovë dhe kanë përparësi mbi ligjet e Kosovës. Prandaj, detyrimi për ta respektuar këtë të drejtë kërkon shmangien e masave që e pengojnë ose parandalojnë gëzimin e së drejtës për pushim, e cila është pjesë e së drejtës së punës.

18. Ndërsa neni 14 (Ndalimi i diskriminimit) i Konventës Evropiane për Drejtat e Njeriut përcakton:

“Gëzimi i të drejtave dhe lirive të përcaktuara në këtë Konventë duhet të sigurohet, pa asnjë dallim të bazuar në shkaqe të tilla si gjinia, ngjyra, gjuha, feja, mendimet politike ose çdo mendim tjetër, origjina kombëtare ose shoqërore, përkatësia në një minoritet kombëtar, pasuria, lindja ose çdo status tjetër.”

VI. KONKLuzionet e Avokatit të Popullit

19. Avokati i Popullit konstaton se në bazë të nenit 32 të Ligjit të Punës, nënat me fëmijë deri në tre vjeç, prindi vetushqyës dhe personat me aftësi të kufizuara kanë të drejtë në pushim vjetor edhe për dy ditë pune shtesë.

20. Avokati i Popullit konstaton se diskriminimi në fushën e punës është i ndaluar, përveç tjerash, edhe me Ligjin e Punës dhe moszbatimin e këtij ligji në secilin nen, përfshirë nenin 32, e konsideron diskriminim.

Institucioni i Avokatit të Popullit, në bazë të fakteve të mbledhura, analizës së ligjeve vendore dhe Kushtetutës, konstaton se moszbatimi i nenit 32 të Ligjit të Punës nga ana e punëdhënësve është shkelje e Ligjit nr.03/L-212 të Punës, prandaj i

REKOMANDON

Inspektoratit të Punës:

- Ta monitorojë zbatimin e nenit 32 të Ligjit nr.03/L-212 të Punës, i cili përcakton të drejtën për pushim edhe për dy ditë pune shtesë për nënat me fëmijë deri në tre vjeç, për prindin vetushqyes dhe për personat me aftësi të kufizuara.

Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale:

- Në legjislacion të japë definicion të saktë për prind vetushqyes.

Në pajtim me nenin 132, paragrafi 3, të Kushtetutës së Republikës së Kosovës (“Çdo organ, institucion ose autoritet tjetër, që ushtron pushtet legjitim në Republikën e Kosovës, është i detyruar t’u përgjigjet kërkesave të Avokatit të Popullit dhe t’i paraqesë atij/asaj të gjitha dokumentet dhe informacionet e kërkuara në pajtim me ligj”) dhe me nenin 28 të Ligjit nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit (“Autoritetet, të cilave Avokati i Popullit u ka drejtuar rekomandim, kërkesë ose propozim për ndërmarrjen e veprimeve konkrete, duhet të përgjigjen brenda afatit tridhjetë (30) ditor. Përgjigjja duhet të përmbajë arsyet me shkrim për veprimet e ndërmarra lidhur me çështjen në fjalë”), ju lutemi mirësisht të na informoni për veprimet që do t’i ndërmermi lidhur me këtë çështje.

 Me nderime,
Naim Qelaj
Avokat i Popullit

Kopje: Z. Habit Hajredini, drejtor

Zyra për Qeverisje të Mirë, Zyra e Kryeministrit